PRINCETON ÜNİVERSİTESİ'NDE ATATÜRK'ÜN MİRASINI LEKELEMEYE YÖNELİK HİLEKAR BİR TEŞEBBÜS

AVİM

Bu yazı ilk olarak AVİM tarafından 9 Ekim 2025te yayınlanan İngilizce bir makalenin Türkçe çevirisidir.

Kısa süre önce The Daily Princetonian isimli gazetede yayımlanan bir makalede Greg Arzoomanian, Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Mustafa Kemal Atatürke yönelik bir dizi suçlamada bulunmuş ve Princeton Üniversitesindeki Atatürk Kürsüsünün tamamen kaldırılmasını talep etmiştir.[1] Arzoomanianın suçlamalarının ana noktası, çarpıtılmış bir şekilde okuyuculara sunulan ve tamamen bağlamından koparılan bir alıntıya dayanmaktadır. Bu taraflı ithamlara dayanak olarak kasıtlı yanlış tercümeleri, bağlam dışı alıntıları ve metinleri kendi tezlerini desteklemesi için tahrif etmek ile kötü bir şöhret edinmiş olan Taner Akçamı kaynak olarak göstermektedir. Akçamın akademik etik kurallarını ihlal ettiği çok sayıda çalışmaya konu olmuş ve söz konusu ihlalleri pek çok kez belgelenmiştir.

Akçamın yanıltıcı akademik yaklaşımı bu vakada da açıkça görülmektedir. Alıntıyı incelemeden önce, söz konusu alıntının 16 Mart 1923 tarihinde Adana Esnaf Cemiyeti tarafından düzenlenen bir çay partisindeki bir konuşmadan alındığını belirtmek gerekir. Atatürkün konuşması, Adana Esnaf Cemiyeti Yönetim Kurulu Başkanı Ahmet Remzi Yüregirin yaptığı başlangıç konuşmasından sonra gerçekleştirilmiştir.

Arzoomaniana göre Atatürk konuşmasında aşağıdaki ifadeleri kullanarak Ermeni karşıtı ırkçılığı yansıtmıştır:

> **Ermeniler sanat ocaklarımızı işgal etmişler ve bu memleketin sahibi gibi bir vaziyet almışlardır**. ... Ermenilerin bu feyizli ülkede hiçbir hakkı yoktur. Memleketiniz sizindir, Türklerindir... Ermeniler vesairenin burada hiçbir hakkı yoktur.

İlk olarak belirtmek gerekir ki yukarıda üç noktadan önce koyu olarak verilen ilk cümle Atatürke ait değildir. Bu ifade Atatürkten önce konuşma yapan Ahmet Remzi Yüregire aittir. Yani Atatürk kendi konuşmasında Yüregirin sözlerini alıntılamış ve bunun üzerine yorumlar yapmıştır. Ayrıca Akçam ve Arzoomanian, Yüregirin ifadesini bağlamından koparmış ve cümleyi de ikiye ayırmışlardır. Cümlenin atlanan kısmı, Adananın Ermeni-Fransız güçleri tarafından işgali ile ilgilidir ve bu işgal 21 Aralık 1918de başlamış ve 5 Ocak

1922ye kadar 3 yıl sürmüştür. Atatürk konuşmasında şu ifadeyi kullanmıştır:

> Arkadaşımız [Ahmet Remzi Yüregir] beyanatında demişlerdir ki, Adanamıza müstevli olan [işgal eden] **anasırı saire, şunlar, bunlar**, Ermeniler sanat ocakları-mızı işgal etmişler ve bu memleketin sahibi gibi bir vaziyet almışlardır. [koyu harfler vurgu için eklenmiştir]

Buradan da görülebileceği gibi alıntılanan ifade Yüregire aittir. Yüregirin belirtmiş olduğu konu ise, Çukurovanın üç yıl süren Ermeni-Fransız işgali sırasında Ermeni milliyetçi kuvvetlerinin yaptıkları ile alakalıdır. Ermeni milliyetçileri, Fransız işgali sırasında Çukurova bölgesinde milli bir devlet kurmayı ve Adananın çoğunluğunu oluşturan Türkleri bu yeni devletin sınırları dışına atmayı hedeflemişlerdir.

Bu konuşmayı doğru tarihsel bağlamda değerlendirebilmek için, 1923 Martının, İtilaf Devletleri (Müttefikler) temsilcileri ile Türk heyeti arasında, 4 Şubat 1923te Lozan Barış Konferansındaki müzakerelerin ertelenmesine yol açan anlaşmazlıklar sonrasında gerçekleştiğini hatırlamak gerekir. Müttefiklerin Türk delegasyonuna sunduğu talepler arasında Çukurova bölgesinde bir Ermenistan kurulması da bulunuyordu. Türk heyeti bu ve diğer talepleri reddettiğinden, Lozan Konferansındaki müzakereler durma noktasına gelmiştir. 2 Şubat 1923te Lozandaki Ermeni heyetinin başı şu ifadeleri kullanmış ve Müttefiklerden Ermenistan devletinin kurulmasını istemiştir:

> Büyük devletler, Türkiyedeki Ermenilerin kurtarılması hakkında yalnız siyasî ve insanî bakımdan değil, Ermenilerin Birinci Dünya Savaşında İtilâf Devletleri için ve bu devletlere karşı göstermiş olduğu pek çok hizmetlerden ötürü verdikleri sözleri de hatırlatırım. İtilâf Devletleri'nin çağırması üzerine Ermeni gönüllüleri akın akın bu devletlerin emrine girmişler ve söz verilen bağımsızlık için Filistin ve Kilikyada savaşan Doğu Ordusunun çekirdeğini teşkil etmişlerdir.

Bu noktada Kilikya olarak da adlandırılan Çukurova bölgesindeki demografik tabloyu hatırlatmak faydalı olacaktır, zira savaş öncesinde bile Ermeniler bu bölgede küçük bir azınlığı oluşturmaktaydılar. 1914te Kilikyanın Müslüman nüfusu 1.590.795 iken, Ermeni nüfusu yalnızca 198.059 olup, bu da Kilikya nüfusunun yaklaşık %10unu temsil etmekteydi.

Bu nedenle 1923 Martında Ahmet Remzi Yüregir ve Atatürk Adananın Ermeni işgali hakkında konuştuklarında, onların temel endişesi, Müttefikler ve Ermenilerin Kilikya bölgesinde bir Ermenistan devleti kurma çabaları ve böyle bir durumda bu bölgedeki Müslüman Türklerin başına gelebilecek olaylardı. Ermeni milliyetçilerinin bu bölgedeki Türkleri sürgün etmediği veya öldürmediği varsayılsa bile (ki Müslüman ve Türk nüfusa karşı işledikleri zulümler göz önüne alındığında bu oldukça şüpheli bir varsayımdır), şiddete meyilli ve ırkçı unsurların gözetimindeki bir azınlığın büyük bir çoğunluk üzerinde tahakküm kurması yalnızca bir apartheid rejimi olarak tanımlanabilir.

Bu nedenle Atatürk konuşmasının ilerleyen kısımlarında Ermenilerin bu feyizli ülkede hiçbir hakkı yoktur derken, Türkiyedeki Ermeni vatandaşlarının bireysel haklarını değil, Ermenilerin Çukurova bölgesinde ya da Türkiye sınırları içinde başka bir yerde devlet kurma haklarını kastetmiştir.

Atatürkün bu konudaki tutumu oldukça netti; Türkiye Cumhuriyetinin ilanından sonra Atatürk ülkeye dönmek isteyen Ermenilere bir fırsat vermek amacıyla iki yıllık genel bir af ilan etmiştir. Benzer şekilde, İsviçre Medeni Kanununun ve yeni bir ceza kanunun benimsenmesiyle hukuki sistemde daha öne mevcut olan dine dayalı farklılıklar tamamen ortadan kaldırılmış ve Ermenilere yeni cumhuriyetin diğer vatandaşları gibi yasal eşitlik sağlanmıştır. Atatürk döneminde İstanbul Ermenisi olan Berç Keresteciyan, Atatürkün Cumhuriyet Halk Partisinden birkaç dönem milletvekili olarak seçilmiş ve meclise girmiştir. Aynı şekilde, bir Ermeni aydını olan Agop Martayan Dilaçar, Atatürk tarafından kurulan Türk Dil Kurumunda baş uzman olarak görevlendirilmiş ve yine Cumhuriyetin ilanından sonra Atatürk tarafından kurulan Ankara Üniversitesinde profesör olarak ders vermiştir. Nihayetinde, Atatürk 1938de vefat ettiğinde, İstanbul Ticaret Odasının üyeleri şehirde demografik olarak azınlık olmalarına rağmen büyük ölçüde gayrı-Müslimlerden (ağırlıkla Rum ve Ermenilerden) oluşuyordu. Bu durum, aktif olarak ayrımcılık uygulayan bir devlette mümkün olamayacak bir durumdur.

Benzer şekilde, Arzoomanianın Atatürk ile Benito Mussolini ve Adolf Hitlerin faşist diktatörlükleri arasında bir paralellik ve bağlantı kurma çabaları tarihi vakaların çarpıtılmasının büyük bir örneğidir.

Atatürk döneminde Türkiye 1932de Milletler Cemiyetine üye olmuş ve uluslararası saldırganlığı önlemek için kolektif güvenlik fikrini desteklemiştir. Bundan önce, 1929da Türkiye Büyük Millet Meclisi, savaşın ulusal politika aracı olarak reddedildiği Fransız-Amerikan Briand-Kellogg Paktını onaylamıştır. Ancak Atatürkün kolektif güvenliğe olan bağlılığı sadece sözde kalmamıştır. Milletler Cemiyeti, İtalyaya Etiyopyadaki saldırganlığı dolayısıyla yaptırımlar uyguladığında Ankara İtalya ile ticareti durdurmayı kabul etmiştir; ki bu durum 1930ların zor ekonomik koşullarında önemli bir ticaret ortağı olan İtalya ile ilişkilere rağmen gerçekleşmiştir.

Atatürk, aynı zamanda Batılı güçlerin Hitler ve Mussolini gibi diktatörleri hoşnut etme politikalarını da eleştirmiştir. İspanyol İç Savaşı sırasında Franco karşıtı Cumhuriyetçileri desteklemiş ve Francoyu destekleyen Mussolini ve Hitlere temelden karşı durmuştur. Eylül 1937de Akdeniz ülkeleri Nyon Konferansını düzenlemiş ve bu konferansta İtalyan deniz haydutluğu kınanmıştır. Atatürkün doğrudan talimatları doğrultusunda Türk heyeti Akdenizdeki İtalyan saldırganlığına karşı koymak için İngiliz ve Fransız gemilerinin Türk üslerini kullanmasına izin vermiştir.

Atatürk, faşist diktatörlerin agresif eylemlerine sürekli olarak karşı çıkmıştır. Kemalist basın, İngiltere ile Fransanın Çekoslovakyayı Hitlere terk etme konusunda mutabık kaldığı Eylül 1938 Münih Anlaşmasını şiddetle eleştirmiştir. Önde gelen Kemalist yorumcular Çekleri Nazi işgaline direniş göstermeye teşvik etmiştir. Atatürkün Türkiyesinin gazetecileri kendi milli kurtuluş deneyimlerinden yola çıkarak, Çeklerin direniş göstermemesi konusunda hayal kırıklıklarını beyan ederek, Almanyanın saldırganlığına karşı savaşmış olsalardı Çeklerin bağımsızlıklarını olmasa bile en azında onurlarını korumuş olabileceklerini belirtmiştir.

Atatürkün diktatörleri hoşnut etmeye ve faşizme karşı duruşu 1930lu yıllarda o kadar

nadirdi ki ünlü İngiliz yazar George Orwell şu ifadeyi kullanmıştır: 1935-39 yıllarında, Faşizme karşı hemen hemen her müttefik kabul edilebilirken, **solcular kendilerini Mustafa Kemal'i överken bulmuşlardır** [vurgu eklenmiştir]. Arzoomanianın bu ilkeli duruşu faşizmle bir tutmayı ve gerçeklikten bu kadar kopuk bir sav oluşturmayı nasıl başarabildiği gerçekten merak konusudur.

Sonuç olarak Greg Arzoomanianın Mustafa Kemal Atatürk hakkındaki suçlamalarının tamamen asılsız olduğu vurgulanmalıdır. Arzoomanianın ana savı, bağlamından tamamen koparılmış ve hedef kitlesini yanıltmak için çarpıtılmış bir alıntıya dayanmaktadır. Daha da önemlisi, alıntılanan ifadelerden biri başka bir şahsa ait olduğu ve alıntı cümlesinin ikiye ayrılarak Adananın Ermeni-Fransız işgali ile ilgili kısmının dışarıda bırakıldığı belirtilmelidir. Atatürkün Anadolunun parçalanmasını ve Çukurovadaki Türk çoğunluğun sürgün edilmesine veya apartheid benzeri bir yönetime tabi kılınmasına izin vermekten kaçınmasının, Ermeni vatandaşlarının sivil haklarını inkâr ediyormuş gibi yorumlanması da benzer şekilde yanlış yorumlanmıştır. Nihayetinde, tarihi gerçeklerin büyük bir çarpıtmasıyla Arzoomanian, Atatürkün faşist Mussolini ve Hitlerin diktatörlüklerine hem sözle hem de eylemle sürekli karşı çıktığını göz ardı etmekte ve Atatürkü bu rejimlerle haksız bir biçimde ilişkilendirmeye çalışmaktadır.

[1] Greg Arzoomanian, Princeton must retire the Atatürk Professorship, The Daily Princetonian, September 4, 2025, https://www.dailyprincetonian.com/article/2025/09/princeton-opinion-opguest-ataturk-professorship-turkey-armenian-genocide

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: AVİM, . 2026. "PRINCETON ÜNİVERSİTESİ'NDE ATATÜRK'ÜN MİRASINI LEKELEMEYE YÖNELİK HİLEKAR BİR TEŞEBBÜS." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2025 / 91. Ekim 16. Erişim Kasım 16, 2026. https://avimbulten.org/tr/Yorum/PRINCETON-UNIVERSITESI-NDE-ATATURK-UN-MIRASINI-LEKELEMEYE-YONELIK-HILAKAR-BIR-TESEBBUS

AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır